

Een vooruitziende blik op kunst

Norine Terpstra Om ervoor te zorgen dat Amsterdam in de Europese top-5 van cultuursteden staat, is in 1999 de lobbyorganisatie Kunst van Vooruitzien opgericht. Hoe opereert deze groep, en hoe succesvol is de lobby?

In 1999 wordt in Amsterdam de lobbyorganisatie Kunst van Vooruitzien (KvV) opgericht. Kunst van Vooruitzien wil de culturele sector onder de aandacht van het gemeentebestuur van Amsterdam brengen: de gemeente dient het ambitieniveau voor de culturele sector te verhogen, zodat de stad toonaangevend wordt en blijft op het gebied van kunst en cultuur: Amsterdam moet minimaal in de top-5 van Europa staan.

Kunst van Vooruitzien meent dat de internationale (culturele) positie van de stad tanende is, en streeft ernaar dat Amsterdam een van de aantrekkelijkste steden ter wereld blijft, met een bloeiende culturele sector die mondiaal een toppositie geniet. Volgens KvV wordt de sector als te vanzelfsprekend genomen en heeft de gemeente Amsterdam sinds begin jaren tachtig minieme investeringen in de cultuursector gedaan. Daarnaast maakt KvV zich zorgen over de bezuinigingsvoorstellen waar het gemeentebestuur anno 1999 over spreekt. Kunst van Vooruitzien wil een tegenhanger vormen van deze ontwikkelingen en aandacht vragen voor investeringen in het culturele leven van de stad Amsterdam.

Bij de oprichting wordt een initiatiefgroep van 25 leden en een kerngroep van vijf personen gevormd, bestaande uit zowel particulieren als actoren uit het bedrijfsleven en kunstenveld. De kerngroep is te vergelijken met een dagelijks bestuur, en is verantwoordelijk voor de operationele werkzaamheden.¹ De samenstelling staat elk jaar, aan het begin van het culturele seizoen, opnieuw ter discussie. Een secretariaat, gevestigd bij het Amsterdams Uitburo (AUB), ondersteunt de kerngroep. Initiatiefgroep én kerngroep voeren de werkzaamheden vrijwillig uit; alleen het secretariaat bij het AUB wordt betaald. Daarnaast kunnen personen die de doelstellingen van KvV onderschrijven hun handtekening plaatsen op een sympathi-

bestuur anno 1999 over spreekt. Kunst van Vooruitzien wil een tegenhanger vormen van deze ontwikkelingen en aandacht vragen voor investeringen in het culturele leven van de stad Amsterdam.

santenlijst. Voor financiële ondersteuning worden zowel fondsen, de gemeente als bedrijven aangeschreven.

Kunst van Vooruitzien wil coalities opbouwen zodat de voortrekkersrol die kunst en cultuur kan spelen in de aantrekkelijkheid van Amsterdam op de wereldkaart optimaal kan worden benut. Volgens de kerngroep is een overkoepelende organisatie als KvV hiervoor gewenst, omdat de individuele culturele instellingen zich met name op het in stand houden van de eigen organisatie moeten richten. Het ontbreekt die instellingen aan financiering en menskracht om ook de algemene belangen te behartigen.

Het eerste manifest

Na de oprichting stelt Kunst van Vooruitzien een manifest op, waarin zij vier subdoelstellingen formuleert naast bovengenoemde hoofddoelstelling over de internationale positie van Amsterdam. Ten eerste dient de gemeente een portefeuilleoverstijgend beleid te ontwikkelen op het gebied van kunst en cultuur. Ten tweede heeft de sector een extra investering van (destijds) één miljard gulden nodig, om deze op niveau te houden. Ten derde moet het bedrijfsleven bij de culturele sector worden betrokken, waardoor een coalitie ont-

Kunst en
cultuur
kosten
niet
alleen
geld,
maar
leveren
ook een
signifi-
cante
bijdrage
aan de
stad

staat tussen het bedrijfsleven, de gemeente en de culturele sector. Op deze manier wil KvV een brede maatschappelijke steun voor kunst en kunstinstanties genereren in de stad. En ten slotte dient men de culturele sector niet langer alleen als een 'zachte sector' te beschouwen: kunst en cultuur kosten niet alleen geld, maar leveren ook een significante bijdrage aan de stad, bijvoorbeeld op gebieden als leefbaarheid, toerisme en de economische sector. Idealiter zou de portefeuille cultuur met enkele 'harde portefeuilles' moeten worden gecombineerd in het gemeentebestuur van Amsterdam.

Vervolgens stelt KvV een lijst op van tien kritische succesvoorwaarden; deze randvoorwaarden moeten worden gerealiseerd om de hoofd- en subdoelstellingen te verwezenlijken. In de lijst komen het integrale, portefeuilleoverstijgend beleid van en de investeringen door het gemeentebestuur terug, en de allianties met het bedrijfsleven. Daarnaast zijn er deze randvoorwaarden: een collectieve marketing en promotie, modern geoutilleerde gebouwen, meer aandacht voor allochtone bevolkingsgroepen, educatie voor jeugd en jongeren en buurtgerichtheid. Ten slotte moeten de arbeidsvoorwaarden voor werknemers in de culturele sector verbeteren, en verdient Amsterdam een status aparte in het cultuurconvenant met de rijksoverheid.

Op het moment dat het college van B&W en de gemeenteraad de nota *Allianties, de uitgangspunten voor het Amsterdamse Kunstenplan 2001-2004* bespreken, stuurt Kunst van Vooruitzien het manifest naar het college.

Verkiezingslobby

Na de oprichting en het schrijven van het manifest richt Kunst van Vooruitzien zich voornamelijk op de gemeenteraadsverkiezingen van 2002. Speerpunt voor de activiteiten op korte termijn is een lobby voor herkenbare cultuurparagrafen in de verkiezingsprogramma's van

de politieke partijen. Belangrijkste lobby-instrument hierbij is het voeren van gesprekken, met name met gemeenteraadsleden, het college en de fractievoorzitters en scribenten van de vier grote partijen. Tijdens deze gesprekken krijgen de politici de nodige informatie en benadrukken de kerngroepleden het belang van de culturele sector voor de stad Amsterdam.

Na de verkiezingen onderhandelt het college van B&W over het programakkoord. De Amsterdamse Kunstraad stuurt vlak voor de start van deze onderhandelingen het college een advies over het onderdeel kunst- en cultuurbeleid in het programakkoord. De Kunstraad maakt hierbij onder andere Kunst van Vooruitzien deelgenoot van de conclusies en aanbevelingen van dit advies alvorens het volledige advies naar de betreffende wethouder te sturen.

Ook Kunst van Vooruitzien stelt een bijdrage voor het programakkoord op. Hierin wordt de hoofddoelstelling opgenomen: de gemeente dient te investeren in de culturele sector, wil Amsterdam haar plaats op de wereldranglijst behouden. Daarna volgt een opsomming wat hiervoor nodig is binnen de culturele sector en hoe dit is te verwezenlijken. Naast de tien kritische succesvoorwaarden worden ook een sterke wethouder voor Cultuur, zo mogelijk gecombineerd met portefeuilles als Ruimtelijke Ordening en/of Grondzaken, een intensief en vroegtijdig overleg tussen de afdeling Kunst & Cultuur enerzijds en de afdelingen Economische Zaken, Ruimtelijke Ordening en Sociale Zaken/Onderwijs anderzijds en een gericht cultureel vastgoedbeleid en investeringen in de culturele infrastructuur genoemd.

Samenvattend pleit Kunst van Vooruitzien in haar bijdrage voor een andere houding van de gemeente Amsterdam: de sector kunst en cultuur moet niet worden gezien als een kostenpost, maar als een sector die van vitaal belang is voor het welzijn van de stad. De bijdrage voor het programakkoord komt terecht bij lijst-

trekkers, leden van de gemeenteraad, de pers, de afdeling Kunst & Cultuur en directeuren van gemeentelijke diensten. Na het aantreden van burgemeester Cohen heeft KvV ook met hem een gesprek over de doelstellingen van Kunst van Vooruitzien.

Langetermijnvisie

Naast de kortetermijnacties rondom de gemeenteraadsverkiezingen vormt de ontwikkeling van een langetermijnvisie door het gemeentebestuur een speerpunt van de lobby door Kunst van Vooruitzien. KvV ziet dit als een van de belangrijkste middelen om tot de doelstelling van een integraal, portefeuille-overstijgend en collegebreed gedragen cultuurbeleid te komen. De bestaande vierjarige cultuurnotasystematiek vindt zij hiervoor niet afdoende.

De lobby voor een langetermijnvisie loopt vanaf begin 2000. In 2001 zegt de toenmalige wethouder, Saskia Bruines, toe om een dergelijke visie te ontwikkelen. Als voorbeeld en ter inspiratie voor het gemeentebestuur biedt KvV in januari 2002 een concept-langetermijnvisie aan. Hierin stelt KvV dat het gemeentebestuur het begrip *cultuur* niet langer moet zien als een afgebakende, gesubsidieerde sector, maar in de breedst mogelijke zin van het woord. In het concept ontwikkelt KvV een sectorbrede visie, en legt met behulp van de drie pijlers van het grootstedelijk beleid – fysiek, economisch en sociaal – ook dwarsverbanden met andere sectoren dan kunst & cultuur.

In 2002 rondt de afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam haar langetermijnvisie af, en uiteindelijk wordt in juni 2003 de visie door het college van B&W behandeld en goedgekeurd.

Directe resultaten

Na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen maakt Kunst van Vooruitzien intern de balans

op. Met de lobby rondom de verkiezingen zijn enkele resultaten bereikt: meerdere politieke partijen hebben gezegd de uitgangspunten van KvV te onderschrijven, en volgens KvV beginnen ambtenaren ‘ontkokerd’ te praten over kunst en cultuur. Daarnaast ligt er een langetermijnvisie van het gemeentebestuur. Ook is besloten tot de bouw van een nieuwe bibliotheek, een nieuw muziekcentrum aan het IJ en een extra zaal voor de schouwburg. KvV gaat niet in op de vraag of dit mede dankzij haar lobby is gebeurd: feit is dat de investeringen worden gedaan.

Als belangrijkste en meest directe resultaat geldt echter dat de gemeente Kunst van Vooruitzien steeds meer als een volwaardig gesprekspartner ziet. Opvallend is het relatieve gemak waarmee KvV zich heeft gepositioneerd ten opzichte van het gemeentebestuur, en heeft bijgedragen aan de agendasetting van de gemeente. Vanaf de oprichting hebben het college en de gemeenteraad interesse getoond in de werkzaamheden van KvV. Het gemeentebestuur herkende waarschijnlijk in KvV al snel een organisatie met expertise op het gebied van kunst(-) en cultuur(-)beleid, en vaak vormt kennis het ruilmiddel binnen een lobbyproces.

Vaak vormt kennis het ruilmiddel binnen een lobbyproces

Nu het programakoord voor de komende vier jaar vastligt, vraagt Kunst van Vooruitzien zich af of zij in de volgende jaren nog wel een functie kan vervullen. De belangrijkste conclusie van de evaluatie luidt echter dat nog niet alle doelstellingen zijn gehaald, en het voortbestaan daarom van belang is.

Tijdens de evaluatie besluit KvV zich naast de politiek nu ook meer te gaan richten op het bedrijfsleven, de inwoners van Amsterdam en de culturele instellingen in de stad, en zo een brede, sectoroverstijgende achterban te vormen. Het aantal leden van de initiatiefgroep is in de afgelopen jaren namelijk geslonken, terwijl een breed draagvlak en grote achterban een belangrijk pressiemiddel kunnen vormen tijdens het lobbyproces.

De conclusie van de evaluatiebijeenkomst is dat de organisatie blijft voortbestaan en er volgt een brainstormsessie om de (langetermijn) doelen opnieuw vast te stellen. Het hoofddoel van KvV is nog niet bereikt, en blijft dan ook: het verhogen van het ambitieniveau voor de culturele sector door de gemeente Amsterdam, zodat de stad toonaangevend wordt en blijft op het gebied van kunst en cultuur en Amsterdam minimaal in de top-5 van aantrekkelijke culturele steden van Europa staat. Het smeden van een brede coalitie, de aandacht voor de sector binnen het gemeentebestuur en een versterking van de afdeling kunst en cultuur, een benadering van de sector integraal met ‘harde’ sectoren door het gemeentebestuur en een investering van de stad in de culturele sector blijven de belangrijkste doelen. Ook de lijst van kritische succesvoorwaarden wordt nog steeds gehanteerd.

Tijdens de evaluatie loopt KvV ook tegen een organisatorisch probleem aan. Aan de ene kant wil KvV een flexibele organisatie vormen, en niet een ‘clubje van instellingen’. Maar zonder een goed gestructureerde organisatievorm is het moeilijk opereren. Initiatiefgroep en kern-

Norine Terpstra

is master kunstbeleid en
-management en werkt als project-
leider bij de afdeling Culturele Zaken
van de gemeente Utrecht

groep vinden dat de organisatievorm van KvV zich moet professionaliseren. Hierbij wordt tussen twee richtingen getwijfeld: de functie van ‘makelaar’ en de functie van ‘actiegroep’. Na de evaluatie wordt besloten de initiatiefgroep om te vormen naar raad van advies. Daarnaast vormt de kerngroep nog steeds het dagelijks bestuur van de stichting, waarbij een projectleider de sturende rol vervult. Voor de doorstart wordt besloten voorlopig verder te gaan met een nieuwe kerngroep.

Het tweede manifest

De nieuwe kerngroep gaat vanaf het voorjaar van 2004 aan de slag met een nieuw manifest. Belangrijkste thema's zijn talentontwikkeling, het stimuleren van een groter en meer divers publiek voor de kunsten, het behouden en stimuleren van de stad Amsterdam als cultureel merk en een alliantie tussen gemeentebestuur, bedrijfsleven en de culturele sector.

Om de beoogde doelen te bereiken, wil de organisatie zich vooral richten op het scheppen van de juiste voorwaarden en het verbeteren van de culturele infrastructuur van de stad. Het werkterrein vormt de gehele creatieve industrie van Amsterdam, in de breedst mogelijke zin van het woord. Een samenvatting van het nieuwe manifest wordt op 19 juni in *Het Parool* gepubliceerd.

Anno 2008 liggen de werkzaamheden al enige tijd stil. Dit omdat er sprake van is om Amsterdamse Culturele Instellingen (ACI) te professionaliseren, waarbij een overlap zou ontstaan met enkele taken van Kunst van Vooruitzien. ACI is een belangenbehartigend koepeloverleg van in Amsterdam gevestigde culturele instellingen.

Voorlopig moet Amsterdam het dus even zonder de vooruitziende blik van Kunst van Vooruitzien stellen.

Noot

- 1 Sinds 2004 bestaat de kerngroep uit de volgende leden: Yoeri Albrecht, Pierre Ballings, Michiel Buchel, Erik Gerritsen, Gitta Luiten, Marjolein van Oordt en Freek Ossel.

Opening vernieuwde bibliotheek Boekmanstichting
op 7 februari 2008. Fotograaf: Thomas Donker
Hedy d'Ancona, oud-bestuurslid Boekmanstichting

Theo Bremer, voorzitter Raad van Toezicht Boekmanstichting en Judith van Kranendonk, Directeur Generaal Cultuur en Media, ministerie van OCW

Pieter Segers (midden) en Jan Hendriks (rechts) van Architectenbureau Hendriks bna, verantwoordelijk voor het ontwerp van de herinrichting

